

Sygnatura akt II Ca 1175/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Lucyna Rajchel
-----------------	-----------------------

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2020 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa D. Ć.

przeciwko G. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Wadowicach z dnia 17 lutego 2020 r., sygnatura akt I C 1031/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Wadowicach.

SSO Lucyna Rajchel

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu żądania powód D. Ć. wniósł o zasądzenie od pozwanego G. S. tytułem zadośćuczynienia kwoty 20.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Na poparcie swojego żądania podał, że od 2007 r. występował jako oskarżony w sprawie karnej toczącej się przed Sądem Rejonowym Wadowicach, sygn. akt II K 18/09. Pozwany oskarżał powoda o popełnienie rozboju wobec swego brata- M. S.. Na podstawie zeznań pozwanego powód był tymczasowo aresztowany, a następnie- w czerwcu 2008 r.- został skazany. Na skutek ponownego rozpoznania sprawy sąd w sierpniu 2012 r. uniewinnił powoda od stawianego mu zarzutu, objętego zeznaniami pozwanego, który zeznawał nieprawdę, szkodząc powodowi i naruszając jego dobra osobiste takie jak cześć, godność i dobre imię.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.

Wyjaśnił, że w sprawie o sygn. akt II K 18/09 występował jako świadek i nie wie dokładnie, jak się to postępowanie zakończyło. Pozwany podtrzymał swe zeznania złożone w wymienionej sprawie karnej, wskazując przy tym, że nie pamięta ich, gdyż w ostatnim czasie miał szereg trudnych doświadczeń życiowych- w 2016 r. zmarła jego matka i z tego powodu leczy się na depresję, co jakiś czas ma próby samobójcze.

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2020 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo (pkt I.) i orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej obu stronom z urzędu (pkt II. i III.).

Orzeczenie zapadło na tle następująco ustalonych faktów:

W dniu 29 sierpnia 2007 r. Prokuratura Rejonowa w Wadowicach skierowała do Sądu Rejonowego w Wadowicach akt oskarżenia przeciwko A. S., D. Ć., P. W., K. H., J. J., D. Ś. i A. Ć.. Powód D. Ć. został oskarżony o to, że: w dniu 22 czerwca 2007 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z A. S. i P. W., używając przemocy wobec M. S., polegającej na zadawaniu mu uderzeń rękami po głowie i kopaniu nogami po całym ciele, dokonał kradzieży na jego szkodę kurtki typu Moro o wartości 30 zł i pieniędzy w kwocie 50 zł, jednocześnie spowodował u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci złamania żuchwy, które to obrażenia ciała naruszyły czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni, tj. o przestępstwo opisane w art. 280 § 1 k.k. i art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (pkt X.); w okresie pomiędzy 1 a 6 maja 2007 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z A. S. i P. W., używając przemocy wobec S. S., polegającej na przytrzymywaniu go za barki oraz grożąc pobiciem, dokonał kradzieży na jego szkodę pieniędzy w kwocie 120 zł, dowodu osobistego i karty bankomatowej, tj. o przestępstwo opisane w art. 280 § 1 k.k. i art. 275 § 1 k.k. i art. 278 § 5 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (pkt XI.); w dniu 29 czerwca 2007 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z A. S. i P. W., używając przemocy wobec F. P., polegającej na przewróceniu go i zadawaniu mu uderzeń rękami po twarzy, dokonał kradzieży torby z zakupami i pieniędzy w kwocie 10 zł, na łączną sumę strat w wysokości 80 zł, tj. o przestępstwo opisane w art. 280 § 1 k.k. (pkt XII); w dniu 9 maja 2007 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z P. W., A. S., J. J. i K. H., grożąc pobiciem doprowadził S. K. do stanu bezbronności i dokonał kradzieży pieniędzy w kwocie 50 zł, tj. o przestępstwo opisane w art. 280 § 1 k.k. (pkt XIII.); w kwietniu 2007 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z A. S., grożąc pobiciem oraz używając przemocy wobec S. W., polegającej na zadaniu uderzenia pięścią w twarz i doprowadzając do jego przewrócenia, dokonał kradzieży na jego szkodę pieniędzy w kwocie 40 zł oraz portfela marki A. o wartości 100 zł, tj. o przestępstwo opisane w art. 280 § 1 k.k. (pkt XIV.). Przesłuchany w charakterze podejrzanego D. Ć. nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu czynów. W akcie oskarżenia wskazano, że D. Ć. był wielokrotnie karany za przestępstwa przeciwko mieniu oraz przeciwko zdrowiu, po raz ostatni wyrokiem Sądu Rejonowego w Wadowicach z dnia 7 lipca 2005 r. sygn. II K 432/04 za przestępstwo z art. 281 k.k. na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem. Z opinii sądowo-psychiatrycznej wynikało, że powód jest on uzależniony od alkoholu i wykazuje cechy osobowości nieprawidłowej, co jednak nie ma wpływu na ocenę jego poczytalności. Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2008 r. utrzymano w mocy środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, zastosowany prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Wadowicach dnia 5 lipca 2007 r. wobec D. Ć., a następnie utrzymanego w mocy kolejnymi postanowieniami Sądu Rejonowego w Wadowicach. W dniu 24 czerwca 2008 r. Sąd Rejonowy w Wadowicach wydał wyrok, uznając D. Ć. za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych w punktach: X., XI., XIII i XIV aktu oskarżenia i skazując go na karę łączną pozbawienia wolności w wysokości 3 lat i 6 miesięcy, na poczet której zaliczono mu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w postaci tymczasowego aresztowania. Powoda uniewinniono od zarzutu popełnienia czynu opisanego w punkcie XII. oskarżenia. Postanowieniem z dnia 24 czerwca 2008r. Sąd Rejonowy w Wadowicach utrzymał w mocy środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Od wyroku z dnia 24 czerwca 2008 r. D. Ć. odwołał się i na skutek tego Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 18 grudnia 2008 r. uchylił wydany wyrok w zasadniczej części (poza tą częścią orzeczenia, w której oskarżony został uniewinniony) i przekazał sprawę w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Postanowieniem z dnia 8 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy w Wadowicach uchylił wobec oskarżonego D. Ć. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania zastosowany postanowieniem, a następnie utrzymywany w mocy i przedłużany kolejnymi postanowieniami Sądu Rejonowego w Wadowicach i Sądu Okręgowego w Krakowie i zastosował wobec tego oskarżonego środek zapobiegawczy w postaci dozoru policji. Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 24 sierpnia 2012 r. wydanym w sprawie o sygn. akt II K 18/09, D. Ć. został uniewinniony od zarzutów popełnienia czynów zarzucanych mu w akcie oskarżenia w punktach IX. i XI. oraz został uznany za winnego popełnienia czynów zarzucanych mu w punkcie X. aktu oskarżenia oraz tego, że w bliżej nieustalonym dniu kwietnia 2007 r. w W. działając wspólnie i w porozumieniu z A. S., używając przemocy wobec S. W. polegającej na uderzeniu pięścią w twarz, w wyniku którego pokrzywdzony przewrócił się na podłogę, zabrał mu w celu przywłaszczenia pieniądze w kwocie 40 zł oraz

portfel marki A. o wartości 100 zł, co stanowi występki z art. 280 § 1 k.k. i za te czyny wymierzono mu łączną karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 5 lat. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 1 września 2012 r.

Wyjaśniając podstawę prawną rozstrzygnięcia, Sąd Rejonowy omówił obszernie rozkład ciężaru dowodu i związane z nim powinności oraz przybliżył istotę i konstrukcję normatywną systemu ochrony dóbr osobistych, stwierdzając, że powód nie wykazał zaistnienia przesłanek odpowiedzialności pozwanego. Powód ograniczył się bowiem do twierdzenia, że pozwany naruszył jego godność, cześć i dobre imię przez to, że w sprawie karnej zeznał nieprawdę i spowodował tymczasowe aresztowanie powoda, który ostatecznie został uniewinniony od zarzucanego czynu, objętego zeznaniami pozwanego. Powód nie zaprezentował dalszego uzasadnienia żądania, a wezwany do złożenia zeznań nie stawiał się na rozprawie. Z kolei zgłoszony przez powoda świadek nie podał żadnych okoliczności uzasadniających roszczenie. Sąd cywilny nie jest zaś związany ustaleniami uniewinniającego wyroku karnego, który został w niniejszej sprawie oceniony zgodnie z regułami oceny dowodów. Częściowe uniewinnienie powoda nie prowadzi samoistnie do wniosku, że pozwany jako świadek naruszył godność, cześć i dobre imię powoda, który nie uzasadnił na czym miało polegać powołane naruszenie jego dóbr osobistych ani nie wykazał bezprawności zachowania pozwanego. Powód nie udowodnił fałszywości zeznań pozwanego, który w niniejszym procesie utrzymywał, że jego zeznania były prawdziwe. Powód nie wykazał również ani nawet nie uzasadnił twierdzenia, że pozwany swym zachowaniem spowodował, że powód był tymczasowo aresztowany. Powód nie uzasadnił również wysokości dochodzonego roszczenia ani daty początkowej naliczania żądanych odsetek. Kontradiktoryjny model procesu cywilnego wykluczał zaś ingerencję sądu w podstawę faktyczną sporu, w szczególności, gdy powód był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika. Strona dopuszczająca się zaniedbań w zakresie wymaganej inicjatywy dowodowej musi liczyć się z nieuwzględnieniem jej żądań.

O należnościach pełnomocników ustanowionych dla stron z urzędu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie § 19 pkt 1, § 6 pkt 5 i § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od tego wyroku złożył powód, zaskarżając go w części co do punktu I. i zarzucając naruszenie prawa materialnego i procesowego, to jest:

1. art. 232 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód nie wywiązał się z obowiązku udowodnienia, że pozwany naruszył jego dobra osobiste, podczas gdy powód wskazał dokładnie, w jaki sposób doszło do naruszenia i z czego to wynika, a mianowicie- z protokołów zeznań pozwanego, które to zeznania znajdują się w aktach sprawy i zostały przyjęte w poczet materiału dowodowego;
2. art. 232 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c. przez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego przyjęcie, że przedstawione dowody w postaci dokumentów z akt sprawy karnej, z których wynika, że powód został w tym procesie uniewinniony, nie prowadzą do prostego wniosku, że pozwany jako świadek w sprawie karnej naruszył cześć, godność i dobre imię powoda, gdy tymczasem zgromadzone dokumenty, a w szczególności zeznania pozwanego jako świadka prowadzą do takiego wniosku;
3. art. 23 k.c. i 24 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię i subsumpcję, polegającą na przyjęciu, że pokrzywdzonemu nie należy się zadośćuczynienie za naruszone dobra osobiste, gdy tymczasem w świetle zgromadzonego materiału dowodowego wszelkie przesłanki wynikające z tych przepisów zostały spełnione.

Formułując powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w jego pkt I. poprzez uwzględnienie powództwa w całości, a także o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu. Ewentualnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji jako bezzasadnej w całości, negując podniesione w niej zarzuty i domagając się zasądzenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu.

Niniejsza sprawa w stadium odwoławczym, stosownie do art. 505¹ § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 188 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469) w zw. z art. 9 ust. 2 wskazanej ustawy, podlegała rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, w którym przyjęto model apelacji ograniczonej. Funkcją apelacji ograniczonej nie jest ponowne rozpoznanie sprawy, lecz wyłącznie kontrola wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji przez pryzmat zarzutów apelacyjnych. Innymi słowy, celem apelacji w postępowaniu uproszczonym jest badanie wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji z punktu widzenia jego zgodności z materiałem procesowym pozostającym w dyspozycji sądu orzekającego w granicach wyznaczonych przez treść zarzutów apelacji. Przepis art. 505⁹ § 1¹ k.p.c. zawiera katalog zarzutów apelacyjnych, przewidując dopuszczalność oparcia apelacji wyłącznie na zarzucie naruszenia: prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. Z kolei w myśl art. 505¹² § 3 k.p.c. sąd drugiej instancji oddala apelację również wtedy, gdy mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania albo błędnego uzasadnienia zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się zasadna o tyle, że zaskarżenie wyroku umożliwiło stwierdzenie konieczności uchylenia tego orzeczenia w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w tym zakresie.

Jak wynika z przybliżonych powyżej motywów zaskarżonego wyroku, przyczyną oddalenia powództwa było stwierdzenie, że zaferowany przez powoda materiał procesowy (twierdzenia i środki dowodowe) nie potwierdzał zasadności dochodzonego roszczenia.

Godzi się przy tym zauważyć, iż krąg faktów istotnych- a więc okoliczności mających zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia, które podlegają ustaleniu w toku postępowania dowodowego (art. 227 k.p.c.)- wyznacza każdorazowo hipoteza normy prawa materialnego, znajdująca zastosowanie w rozpatrywanym przypadku, stosownie do ram przedmiotowych zakreślonych treścią żądania i jego podstawą faktyczną, co z kolei determinuje kierunek i zakres postępowania dowodowego w danej sprawie.

Na gruncie rozpatrywanej sprawy skarżący dochodził zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych (czci, godności, dobrego imienia) w następstwie złożenia przez pozwanego obciążających powoda zeznań co do sprawstwa rozboju, od którego skarżący został ostatecznie uniewinniony. Zgodzić się trzeba z apelującym, że zeznania świadków w procesie karnym z natury rzeczy niejednokrotnie dotyczą dóbr osobistych, a wypowiedzi takie w innych warunkach byłyby uznane za bezprawne. Konieczność zgromadzenia przez sąd orzekający jak najszerszego materiału procesowego wyłącza jednak w tych wypadkach bezprawność działania. W przeciwnym razie, zeznania świadka utraciłyby istotną cechę jaką stanowi spontaniczność i szczerść. Dopiero złożenie zeznań subiektywnie nieprawdziwych (fałszywych) wyłącza ochronę prawną, z jakiej korzysta świadek i czyni je działaniem bezprawnym w rozumieniu prawa cywilnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 304/02, LEX nr 602281). Z przepisów postępowania karnego (art. 177 § 1 k.p.k.), jak również kodeksu postępowania cywilnego (art. 261 § 1 i 2 k.p.c.) wynika bowiem, że składanie zeznań jest obowiązkiem osoby wezwanej w charakterze świadka. Rozpoznając sprawę z zakresu ochrony dóbr osobistych sąd powinien zatem w pierwszej kolejności ustalić, czy doszło do naruszenia dobra osobistego, a dopiero w przypadku pozytywnej odpowiedzi ustalić, czy działanie pozwanego było bezprawne. Dowód, że dobro osobiste zostało zagrożone lub naruszone, ciąży na osobie poszukującej ochrony prawnej na podstawie art. 24 k.c. Natomiast na tym, kto podjął działanie zagrażające dobru osobistemu innej osoby lub naruszające to dobro, spoczywa ciężar dowodu, że nie było ono bezprawne (por: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2004 r., V CK 609/03, LEX nr 109404).

Wobec powyższego, w niniejszym procesie Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności powinien był dążyć do weryfikacji, czy zeznania pozwanego, złożone w postępowaniu karnym prowadzonym m.in. przeciwko powodowi, w istocie naruszyły dobra osobiste skarżącego w postaci ich czci, godności i dobrego imienia, a następnie- w razie stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych powoda- sąd winien dokonać oceny działania pozwanego pod kątem jego bezprawności. Tymczasem zarówno sfera faktyczna rozstrzygnięcia, jak i chaotyczne i zbędnie obszerne rozważania mające stanowić jej ocenę prawną w rzeczywistości nie wyjaśniały ani nie odnosiły się w sposób kompletny do istoty rzeczy.

W celu potwierdzenia zasadności swego roszczenia powód zgłosił m.in. wniosek dowodowy obejmujący konkretne (wyszczególnione w piśmie procesowym z dnia 21 stycznia 2017 r., k. 92-95) dokumenty znajdujące się w aktach sprawy karnej (sygn. akt II K 18/09), w tym protokoły zeznań pozwanego i kolejnych rozpraw oraz uzasadnienia wyroków. Treść tych dokumentów miała niewątpliwie kluczowe znaczenie z punktu widzenia oceny, czy w rzeczywistości pozwany jako świadek w procesie karnym swymi zeznaniami bezprawnie naruszył dobra osobiste powoda. Tymczasem z protokołów rozpraw, które odbyły się przed Sądem pierwszej instancji, nie wynika, aby którykolwiek z powyższych dowodów został faktycznie dopuszczony i przeprowadzony. W takich kategoriach nie można w szczególności traktować czynności Sądu Rejonowego na rozprawie z dnia 27 stycznia 2020 r., w trakcie której „ujawniono (...) akta tut. Sądu II K 18/09” oraz wydano postanowienie o treści: „dopuszczyć dowód z dokumentów przedłożonych do akt sprawy”. Nawet gdyby potraktować przywołane „ujawnienie akt” w charakterze postanowienia dowodowego (wydanego z niewątpliwym naruszeniem art. 236 k.p.c.), to przeprowadzenie „dowodu z akt” należało uznać za niedopuszczalne, gdyż dowód taki nie istnieje (nie jest znany polskiemu prawu procesowemu; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 stycznia 1999 r., II CKN 798/97, LEX nr 50747 oraz z dnia 15 kwietnia 2005 r., I CK 653/04, LEX nr 369229). Przepisy o postępowaniu dowodowym (art. 227-309 k.p.c.) przewidują bowiem wyłącznie przeprowadzenie dowodów z dokumentów, a nie z akt innej sprawy (które w swej istocie stanowią zbiór dokumentów), wobec czego możliwym jest jedynie dopuszczenie w charakterze dowodu ściśle określonych dokumentów zawartych w aktach innej sprawy. Dotyczy to również dokumentów zgromadzonych w aktach postępowania karnego. Bez naruszenia zasady bezpośredniości przewidzianej w 235 k.p.c., nie jest możliwe dokonanie w sposób całościowy zaliczenia w poczet materiału dowodowego w postępowaniu cywilnym dowodów zgromadzonych w innym postępowaniu (a więc- także karnym). Tylko przy takim trybie postępowania dowodowego strony będą miały możliwość ustosunkowania się do zaliczenia poszczególnych dokumentów w poczet materiału dowodowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2017 r., V ACa 574/16, LEX nr 2279510 i powołane tam orzecznictwo). Godzi się przy tym podkreślić, iż podstawą ustaleń faktycznych mogą być zasadniczo wyłącznie dowody dopuszczone i przeprowadzone prawidłowo pod względem proceduralnym. Nie można bowiem poddać ocenie (stosownie do reguł wynikających z art. 233 k.p.c.) środków dowodowych, które nie zostały formalnie włączone w poczet materiału dowodowego. Tymczasem Sąd Rejonowy nie tylko nie dopuścił ani nie przeprowadził żadnego z zawnioskowanych dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej, lecz także w sposób zupełnie wybiórczy, dowolny i niezrozumiały konstruował sferę faktyczną zaskarżonego rozstrzygnięcia w oparciu o jedynie część powołanych przez powoda dokumentów z tychże akt (niedopuszczonych i nieprzeprowadzonych w charakterze dowodów), pomijając milcząco pozostałe, w tym te, które miały zupełnie kluczowe znaczenie z punktu widzenia wyniku procesu, tj. przede wszystkim protokoły przesłuchań pozwanego i uzasadnienia wyroków w postępowaniu karnym. W efekcie powyższych zaniedbań i uchybień, materiał dowodowy (w sensie formalnym) w niniejszym postępowaniu ograniczał się w istocie do źródeł osobowych w niniejszej sprawie, których przydatność w celu rekonstrukcji i wyjaśnienia istotnych okoliczności rozpatrywanej sprawy okazała się znikoma, a podstawa faktyczna orzeczenia nie zawierała żadnych ustaleń ani co do faktu złożenia przez pozwanego jakichkolwiek zeznań w postępowaniu karnym toczącym się przeciwko powodowi, ani co do ich wpływu na postawienie skarżącego w stan oskarżenia, ani co do jego ostatecznego uniewinnienia od zarzutu rozboju na bracie pozwanego. Uzasadniając zaś podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, Sąd Rejonowy wymienił zbiorczo (k. 219-220) szereg dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej i wskazał, że co do „(...) dowodów z dokumentów, a zgłoszonych przez powoda we wniosku dowodowym z daty 21.01.2017 r., to Sąd wziął je pod uwagę przy ustaleniach stanu faktycznego, a są to dokumenty znajdujące się w aktach sprawy sygn. II K 18/09” (k. 221) - uczynił to jednak nie tylko wadliwie pod względem proceduralnym (z wyjaśnionych powyżej przyczyn), lecz także w istocie zupełnie bezrefleksyjnie, gdyż treść znacznej

części wyszczególnionych dokumentów (w tym najistotniejszych, tj. protokołów przesłuchań pozwanego i uzasadnień wyroków karnych) nie znalazła żadnego odzwierciedlenia w sferze faktycznej orzeczenia ani nie została poddana analizie pod kątem ich mocy dowodowej czy też przydatności do wyjaśnienia istotnych okoliczności niniejszej sprawy.

Stwierdzone rażące wadliwości postępowania dowodowego wskutek naruszenia art. 233 k.p.c., art. 235 k.p.c. i art. 236 k.p.c. miały zatem istotny wpływ na kształt orzeczenia, prowadząc do daleko idącej, a wręcz kardynalnej niekompletności materiału dowodowego i ustaleń faktycznych, która w praktyce niweczyła inicjatywę dowodową powoda, uniemożliwiając mu wykazanie przesłanek odpowiedzialności pozwanego i wyjaśnienie istoty sporu. Sąd Rejonowy zaniechał dokonania- stosownie do podstawy roszczenia i inicjatywy dowodowej stron- ustaleń o faktach istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia w sprawie. Przede wszystkim, pomimo przedstawienia dostatecznie precyzyjnych twierdzeń co do istoty i podstawy faktycznej żądania pozwu, a także wykazania przez powoda inicjatywy dowodowej, Sąd Rejonowy nie włączył w skład materiału dowodowego sprawy w sposób proceduralnie prawidłowy żadnego dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej, nie poczynił również ustaleń ani nie przeprowadził oceny prawnej w odniesieniu do podstawowego faktu, z którego skarżący wywodził swe roszczenie, tj. naruszenia dóbr osobistych w następstwie złożenia przez pozwanego nieprawdziwych zeznań obciążających powoda w postępowaniu karnym, poprzestając w tym zakresie na ogólnikowym stwierdzeniu, że „to, że powód został uniewinniony (...) nie prowadzi do prostego wniosku, że pozwany jako świadek naruszył w sprawie karnej cześć, godność i dobre imię powoda”. Cytowane zdanie (samo w sobie) jest wprawdzie co do zasady prawdziwe, lecz nie mogło ono zastępować niezbędnych ustaleń co do treści inkryminowanych zeznań pozwanego oraz wyjaśnienia okoliczności towarzyszących ich złożeniu i wpływu depozycji pozwanego na wynik postępowania karnego względem powoda, a także dokonania ich analizy pod kątem ewentualnego naruszenia dóbr osobistych skarżącego i bezprawności działania pozwanego. Tego zaś Sąd Rejonowy nie uczynił, pozostawiając poza zakresem oceny okoliczności faktyczne stanowiące przesłankę zastosowania normy prawa materialnego będącej podstawą żądania i w rzeczywistości zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania oraz wyjaśnienia treści spornego stosunku prawnego, którego ramy wyznaczał przedmiot sporu i jego podstawa faktyczna. To z kolei świadczyło o nierozpoznananiu istoty sprawy (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, LEX nr 1762493).

W tym stanie rzeczy nie zaistniały warunki do merytorycznego orzekania w niniejszej sprawie. Uzupełnienie stwierdzonych powyżej, rażących zaniechań i uchybień nie mieści się bowiem w ramach przywołanego uprzednio modelu apelacji ograniczonej, której celem nie jest ponowne rozpoznanie sprawy, lecz wyłącznie kontrola wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji przez pryzmat zarzutów apelacyjnych. Co więcej, rolą sądu odwoławczego (także w ramach apelacji pełnej, która prowadzi do rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji i kontynuacji postępowania merytorycznego) nie jest zastępowanie Sądu pierwszej instancji w takim zakresie, w jakim rozpoznanie sprawy stawałoby się w rezultacie jednoinstancyjne, gdyż skutkowałoby to naruszeniem zasady dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP).

Dostrzeżone powyżej wadliwości skutkowały zatem uchynieniem wyroku w zaskarżonej zakresie i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji w tym zakresie na mocy art. 386 § 4 k.p.c., z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego, stosownie do art. 108 § 1 k.p.c.

Rozpoznając ponownie sprawę, Sąd Rejonowy powinien uwzględnić uwagi zawarte powyżej, tj. w pierwszej kolejności dokonać właściwej identyfikacji przedmiotu procesu i podstawy faktycznej żądania, a następnie przeprowadzić w sposób prawidłowy proceduralnie postępowanie dowodowe (stosownie do reguł opisanych w art. 235- 236 k.p.c.), dokonując odpowiedniej selekcji zaoferowanych środków dowodowych pod kątem ich przydatności w celu wyjaśnienia okoliczności mających istotne znaczenie z punktu widzenia rozstrzygnięcia w sprawie (art. 227 k.p.c.). Sąd Rejonowy powinien mieć przy tym na uwadze fakt, iż prawo procesowe nie zna „dowodu z akt”, a w poczet materiału dowodowego mogą zostać włączone jedynie określone dokumenty znajdujące się w aktach. Dopuszczeniu danego dowodu winno również towarzyszyć oznaczenie tezy dowodowej (art. 236 § 1 i 2 k.p.c.). Następnie Sąd Rejonowy winien dokonać oceny (właściwie przeprowadzonych) dowodów przez pryzmat reguł wynikających z art. 233 k.p.c. i na tej podstawie dokonać stanowczych ustaleń co do faktów istotnych z punktu widzenia zastosowania odpowiednich norm prawa materialnego, z których wywodzone jest żądanie pozwu. Ostatecznie zaś Sąd Rejonowy powinien przeprowadzić

proces subsumcji, tj. określenia konsekwencji, jakie prawo materialne wiąże z zaistnieniem danego stanu faktycznego, przy uwzględnieniu faktu, iż dowód co do faktu naruszenia (zagrożenia) dobra osobistego ciąży na osobie poszukującej ochrony prawnej na podstawie art. 24 k.c. i kwestia ta winna zostać rozstrzygnięta w pierwszej kolejności. W razie ustalenia, że działanie pozwanego rzeczywiście naruszało dobra osobiste powoda, to na pozwanym będzie spoczywał ciężar dowodu, że jego działanie nie było bezprawne. Dokonując oceny prawnej w tym zakresie Sąd Rejonowy winien mieć na uwadze, iż działaniem w ramach obowiązującego porządku prawnego jest także złożenie zeznań, które obiektywnie nie są prawdziwe lub co do prawdziwości których pozwany nie jest w stanie przedstawić żadnych dowodów, jeśli wykaże, że składając zeznania określonej treści pozostawał w uzasadnionym obiektywnymi okolicznościami przekonaniu, iż treść złożonych w charakterze świadka zeznań jest zgodna z prawdą (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 grudnia 2010 r., sygn. VI ACa 464/10, Apel.-W-wa 2011/3/27). Dopiero złożenie zeznań subiektywnie nieprawdziwych (fałszywych) wyłącza ochronę prawną, z jakiej korzysta świadek i czyni je działaniem bezprawnym w rozumieniu prawa cywilnego.

SSO Lucyna Rajchel